

Кулов Жолдошбек Мухамбетшаевич

Бишкек, Кыргызстан

Кулов Жолдошбек Мухамбетшаевич

Бишкек, Кыргызстан

Kulov Zholdoshbek Mukhambetshaevich

Bishkek, Kyrgyzstan

**Кыргыз совет мамлекеттүүлүгүнүн негиздөөчүлөрүнүн бири
Абдыкерим Сыдыковдун туулгандыгынын 130 жылдыгына арналат**

**А.СЫДЫКОВДУН КАНАЙ МЕКТЕБИН АЧУУДАГЫ ЖАНА “МАНАС” ЭПОСУН
ЖАЗДЫРЫП АЛУУДАГЫ РОЛУ (АРХИВДИК ТАБЫЛГАЛАР)**

**РОЛЬ А.СЫДЫКОВА В ОТКРЫТИИ КАНАЙСКОЙ ШКОЛЫ И ЗАПИСИ ЭПОСА
«МАНАСА» (НА ОСНОВЕ АРХИВНЫХ НАХОДОК)**

**THE ROLE OF A. SYDYKOV IN THE OPENING OF THE KANAI SCHOOL AND THE
RECORD OF THE EPOS "MANAS" (BASED ON ARCHIVAL FINDS)**

Аннотация: Докладдын текстинде жаңы архивдик документтердин негизинде Канай болуштугунда 1919-жылы “Джамгурия” деген аталыштагы алгачкы мектептин ачылышындагы А.Сыдыковдун жана агартуучу Биримкул Байтулиндин ролу, ошондой эле А.Сыдыковдун “Манас” эпосун залкар манасчы Сагымбай Орозбаковдон Ыбырайым Абдрахмановдун жазып алышына жигердүү аракеттери ишенимдүү баяндалган.

Өзөктүү сөздөр: агартуучулук, Канай болуштугу, мектеп, Байтулин, Академиялык борбор.

Аннотация: В докладе озвучены на основе ранее неизвестных архивных документов о роли А.Сыдыкова и просветителя Биримкула Байтулина в организации и открытие школы “Джамгурия” в Канаевской волости в 1919 году. Также его активное участие в написании эпоса “Манас” с уст великого манасчи Сагымбая Орозбакова по инициативе Академического Центра.

Ключевые слова: просвещение, Канаевская волость, школа, Байтулин, Академический центр.

Annotation: Based on previously unknown archival documents, the report contains information about the role of A. Sydykov and educator Birimkul Baytulin in the organization and opening of the “Jamguria” school in Kanaevskaya volost in 1919. Also, his active participation in writing the epic "Manas" from the lips of the great manaschi Sagymbay Orozbekov at the initiative of the Academic Center.

Key words: education, Kanay volost, school, Baytulin, Academic center.

Урматтуу илимий конференциянын катышуучулары, алдыда айтыла турган сөздөр Абдыкерим Сыдыков өзү түздөн түз катышкан:

1) 1919-жылдын январь-март айларында,

2) 1924-жылдын декабрынан 1925- жылдын апрель айына чейинки “белгилүү да белгисиз да болгон” тарыхый окуяларга байланыштуу.

Окуялардын болуп өткөн жери, убактысы жана А.Сыдыковдун ошол убактагы ишмердиги З.К.Курмановдун “Абдыкерим Сыдыков. Личность и история” (Издательство Шам, Бишкек 2002) деп аталган тарыхый чыгарма менен салыштырылып такталды.

Ушул эки тарыхый окуя А.Сыдыковдун замандашы, жердеши Байтөлө уулу Биримкулдун өмүр баянын изилдөө учурунда Кыргыз Республикасынын Борбордук Мамлекеттик Архивинде (КР БМА) сакталган документтерде кездешти.

Байтөлө уулу Биримкул (расмий документтерде Байтулин Биримкул) 1887-жылы Пишпек уединин Пригородный волостуна караштуу Башкарасуу айылында төрөлгөн. Байтулин Биримкулдун эмгек жолу негизинен агартуучулукка, мугалимдик кесипке байланыштуу.

А.Сыдыков менен бала кезинен бери тааныш болгон, 1903-1907-жылдары А.Сыдыковдун жакын туугандары Ашыр Өзүбеков, Султан Өзүбековдун балдары менен бирге Пишпек шаарындагы татар мечитинин алдындагы “Иштигадия” деп аталган жаңы усулда окутуучу жадиддик мектеп-медреседе билим алган. 1912-жылдан баштап Башкарасуу айылында мектеп ачып, жаңы тартип менен балдарды окутуп, Кеңеш өкмөтүнүн бийлиги орногондон кийин 1930-жылдын октябрь айына чейин мугалимдик кесибин уланткан.

Байтөлө уулу Биримкулдун эл агартуучулук ишмердигин изилдөөдө КР БМАдеги төмөнкү фонддорго кайрылууга туура келди:

- 647. Областной Фонд 653. Пишпекский уездный Отдел народного образования (1918-1924г.г.).
- Фонд отдел народного образования КАО (1924-1927г.г.).

Биринчи окуя. Канай болуштугундагы 1919-жылдын февралында ачылган өкмөттүк мектеп.

1918-жылдын 25-ноябрында Түркстан Республикасынын Элге билим берүү комиссариатынын буйругу менен 1918-жылдын 1-декабрынан жеке менчик окуу жайлар (мектептер) имараттары, буюмдары, окуу куралдары жана педагогдук жааматы менен бирге жергиликтүү билим берүү бөлүмдөрүнүн карамагына өткөрүлгөн. Мугалимдер балдарга билим берүүсүн уланта беришкен. Мектептин ээлери өзүлөрүнүн окуу-тарбиялык, уюштуруучулук иштерин токтоткон эмес. Жогорудагы буйруктун негизинде педагогдук жамаат Президиум шайлап анын башкармасын, мүчөлөрүн жана катчысын аныкташы керек болучу.

А.Сыдыковдун ошол убакыттагы ишмердиги жөнүндө З.К.Курмановдун жогоруда айтылган тарыхый чыгармасынын 42-бетиндеги маалымат:

“... В августе 1918 г. большевистская ячейка была создана в аиле Узбековском Канаевской волости – родном селе А.Сыдыкова. Там в сентябре 1918 г. он вступает в партию (по другой версии он вступил в партию в Верном, - авт.). До весны 1919 г. А.Сыдыков активно участвует в работе по образованию в Туркестане мусульманских секций коммунистической партии.

... В марте 1919 г. на II съезде КПТ было принято решение о создании Мусбюро КПТ. А.Сыдыков был делегирован на Семиреченскую областную муспарткоференцию, где был избран заместителем Мусбюро обкома КПТ.”

1918-жылдын августунан 1919-жылдын март айынын ортолоруна чейин А.Сыдыков Кыргызстандын аймагында болуп, өзүнүн туулуп өскөн айылы Узбеково (Башкарасуу) жана

жердештери менен тыгыз байланышта болуп турган. Канай болуштугунун курамына – Көгөй, Моңолдор, Накай, Саз, Кыпчак, Кызыл-Коргон жана Таш-Төбө айылдары кирген жана борбору Узбеково айылы болгон.

653-фонддун 1-описиндеги №54 делодогу тиркелген документтердин кыскача мазмунуна токтолобуз. Документтер орус тилинде кол менен жазылган.

I. Пишпек уездинин Канай болуштугунун тургундарынын 1919-жылдын 26-январында өткөрүлгөн жыйында каралган мектеп ачуу жөнүндөгү №8 чечими (№1 Тиркеме).

Канай болуштугунда А.Сыдыков катышкан 400гө жакын жарандар чогулган жыйында эки маселе каралат:

1) Канай болуштугунда мамлекеттик мектеп ачуу. Мектептин имаратына Канай болуштугунун тургуну Ходжа Ахмат (Кожоакмат) Байтыковдун үйүн жаңы мектеп салганга чейин убактылуу пайдалануу.

2) Жакын арада мугалим жана кароолчу дайындап, алар үчүн айлык маяна чегерип берүүсүн Пишпек уездинин билим берүү бөлүмүнөн өтүнүшөт.

Мектепке керектелүүчү отун, жарык берүүгө жумшалган каражаттар жана мугалимдин турак-жайы боюнча милдеттенмени коомчулук өзүнө алат. Жаңы мектепти курууга каражат бөлүп берүү боюнча Элге билим берүү кеңешине кайрылуу жасоону мектептин уюштуруу комитетине тапшырылат. Жаңы мектептин орду Канай болуштугунун борбору болгон Узбеково айылы белгиленет.

Коомчулуктун 1919-ж. 26-январдагы №8 чечими Канай болуштугунун аткаруу комитетинин 1919-жылдын 27-январындагы №38 жолдомо каты менен Пишпек уездинин Элге билим берүү кеңешинин Комиссарынын атына жөнөтүлөт. Жолдомо кат тиркелген чечим менен кошо 1919- жылдын 28-январында кабыл алынып, 83-нумуру менен катталат. Байтулин Биримкул ошол эле күнү (28.01.1919ж.) Пишпек уездинин билим берүү бөлүмүнүн атына жазган арызынын негизинде №24/19ж. буйругу менен жаңы ачылган мектептин башчылыгына дайындалат (№2 Тиркеме).

“Культурное строительство в Киргизии 1918-1929г.г. Сборник документов и материалов. Т. I.” аталыштагы “Киргосиздат” басмаканасында 1957-жылы басылып чыккан китепте, Пишпек уездинин Канай болуштугунун тургундарынын 1919-жылдын 26-январындагы жыйынында каралган, мектеп ачуу жөнүндөгү №8 чечими №37 документте көрсөтүлгөн (77-бет).

“Постановление схода граждан Канаевской вол. Пишпекского уезда об открытии школы

26.01.1919г.

1919 года 26 января, Мы, нижеподписавшиеся, граждане Канаевской вол., на волостной сходке, бывшей сего числа, под председательством волостного лидера, из числа 400 [присутствовало] 320человек, обсуждали [вопрос] об открытии правительственной школы для детей [граждан] нашей волости. Принимая во внимание, что вследствие отсутствия образования наши граждане страдают страшной темнотой и невежеством и поэтому в свободной демократической России требуется устроить школу, дабы способствовать улучшению отношения образования.

Постановили: 1) Открыть школу для детей [граждан] Канаевской вол., причем [во] временное пользование для школы постановили использовать дом гражданина Канаевской вол. Ходжи Ахмата Байтыкова впредь до устройства здания новой школы. 2) Просит совет

народного образования Пишпекского уезда как можно не в продолжительном времени дать учителя и сторожа, с окладом содержания.

Отопление, освещение и квартиру для школы общество на время принимает на свой счет. Средства по устройству школы по образованию школы у строительного комитета просить Совет народного образования. Место для устройства здания школы обозначено в Узбековской ст. как центре волости.”

Бирок, ошол мезгилдин талабына байланыштуу, А.Сыдыковдун ал жыйынга катышкандыгы тууралуу бир да сөз айтылган эмес.

II. Канай болуштугунун эли катышкан экинчи жыйын 1919-жылдын 1-февралында болуп өткөн, №2 чечимде каралган маселелер (№3 Тиркеме):

- 1) Мектеп уюштуруу боюнча комитетти шайлоо.
- 2) Мектептин атын койуу.

Жыйындын башчысы болуп бир добуштан Абдул-Керим Сыдыков, катчысына Ашыралы Авканов шайланышкан.

Биринчи маселе боюнча мектепти уюштуруу комитети түзүлүп анын башчылыгына Абдул-Керим Сыдыков, мүчөлөрү болуп Ашыралы Авканов менен Молла-Ахмат (Молдокмат) Аманов шайланышты. Коомчулук тарабынан аларга төмөнкү укуктар ыйгарылган: мектеп курулушуна кам көрүү, мектепке тиешелүү суроо-талаптар боюнча Эл агартуу кеңешине кайрылуу, колунда бар адамдардын мектеп үчүн берген каражаттарын сактоо.

Жыйында каралган экинчи маселе боюнча мектепке медресе “Джамгурия” деген ат берилди.

А.Сыдыков коомчулуктун алдында чыгып сүйлөп, большевиктер партиясы улутуна карабай, караңгы калың элдин билим алышына кам көрүп, ал үчүн окуу жайлар ачылып жатканын, мисал катары, Эл агартуу кеңеши Канай болуштугуна мектеп ачып, мугалим дайындап бергенин баса белгилеген.

Иш жүзүндө аткарылып жаткан иштери үчүн, азап чеккен кыргыз элине түшүнүү менен көңүл бурганы үчүн большевиктер партиясына жана Элге билим берүү кеңешине салтанаттуу саламыбызды жолдойбуз, “Жашасын большевиктер партиясы”, “Жашасын Элге билим берүү кеңеши” деген ураандар менен сөзүн аяктаган.

1919-ж. 1-февралындагы №2 чечим Канай болуштугунун аткаруу комитетинин 1919-жылдын 2-февралындагы №42 жолдомо каты менен Пишпек уездинин Элге билим берүү Кеңешинин башчысынын атына жөнөтүлөт. Жолдомо кат тиркелген чечим менен кошо 1919-жылдын 3-февралында кабыл алынып, 185-нумуру менен катталат.

26.01.1919-ж. №8 жана 01.02.1919-ж. №2 чечимдер орус тилинде бир кол менен жазылган.

Канай болуштугундагы “Джумхурия” (“Джамгурия”) мектебинин мугалими Байтулин Биримкулдун 1919-жылдын 18-февралында Пишпек уездинин Элге билим берүү кеңешинин башчысынын атына рапорт менен кайрылган. Кайрылууда окуучулардын саны 70ке жеткенин, жалгыз окутканга жетише албастыгын, билими жана тажрыйбасы бар Канай болуштугунун тургуну Джуманаалы Джиентаевди экинчи мугалим кылып дайындап берүүсүн өтүнгөн. Кайрылуу араб тамгасында жазылган, орусча котормосу тиркелген (№4 Тиркеме).

Кыргызстан Коммунисттик партиясынын Борбордук Комитетинин астындагы партиянын тарых институту даярдап, Кыргызстан басмаканасы 1968-жылы басып чыгарган

“Уездно-городские партийные организации Киргизии (1918-1924г.г.). Сборник документов и материалов.” китебиндеги №65 документте “Пишпекский Листок” газетасынын 19-февраль 1919-жылдагы №8 санынан алынган Канай болуштугунда кыргыз балдар үчүн мектеп ачылганы жөнүндөгү кабар басылган.

“Канаевская волость. 1 февраля здесь состоялось торжественное открытие правительственной школы для киргизских детей.

Многострадальный, угнетенный и обездоленный при старом режиме киргизский пролетариат теперь понял, что при Советской власти избранников доминирующей партии большевиков-коммунистов и ему, наравне с прочими, широко открыта дорога к просвещению и общественной деятельности.

От редакции: таких школ предстоит к открытию в этом полугодии еще десять. “

Бул билдирүү биздин пикирибизде, А.Сыдыков тарабынан жазылгандай, анткени анын билим деңгээли жана турмуштук тажрыйбасы ушул ойду тастыктап турат. 1968-жылдагы жарык көргөн жыйнакта да бул макаланын автору көрсөтүлгөн эмес.

III. Канай болуштугунун аткаруу комитетинде 1919-жылдын 10-мартында жаңы ачылган өкмөттүк мектептин мугалиминин арызы каралган. Арызда окуучу балдардын санынын көбөйгөнүн айтуу менен Ходжахмат (Кожоакмат) Байтыковдун үйү санитардык гигиеналык нормаларга жооп бербейт жана ыңгайсыз деп көрсөтүлгөн. Аткаруу комитети Байтулин Биримкулдун талабын колдоп, Канай болуштугунда балдарды окутууга жарактуу болгон жалгыз үй Султан Өзүбековдуку экенин белгилешкен. Үйдүн ээсине билдирүү жөнөтүү менен, жаңы мектеп салганга чейин тагыраак айтканда, 1919-жылдын 1-ноябрына чейин Султан Өзүбековдун үйүн мектеп катары колдонууга аткаруу комитети №3 чечимин чыгарган (№5 Тиркеме).

Бул чечим Канай болуштугунун аткаруу комитетинин 1919-жылдын 10-мартындагы №148 жолдомо каты менен Пишпек уездинин Элге билим берүү кеңешинин башчысынын атына жөнөтүлөт. Жолдомо кат тиркелген чечим менен кошо 1919-жылдын 11-мартында кабыл алынгандыгы белгиленген.

КР БМА 653-фондунун 1-чи описиндеги №54 делосунун тышында “... об отобрании домов у баев под школы для детей ...” деген аталыш туура эместиги, тиркелген документтердин мазмуну менен таанышкандан кийин көрүндү. Абдыкерим Сыдыков калың эл катышкан жыйынга өзү баш болуп, бай туугандарынын (К.Байтиков, С.Өзүбеков) үйлөрүн мектеп үчүн алып бериши, кыргыздын өсүп келе жаткан жаш муундарынын келечегин ойлогонунун далили.

Канай болуштугундагы “Джумхурия” (“Джамгурия”) деп аталган биринчи мектеп кийин “Канай болуштугунун 1-чи башталгыч мектеби” деп аталды. 1919–1921-жылдын аралыгында дагы 4 мектеп ачылып 2-чи, 3-чү, 4- чү жана 5-чи мектеп деп аталышты.

Экинчи окуя. Улуу манасчы Сагынбай Орозбаковдон жазылып алынган “Манас” эпосу.

Кеңеш өкмөтүндөгү биринчи мектептер ачылгандан кийин, окуу шарттары кандай болгон, кандай программада окушкан, кайсы окуу китептерди колдонушкан деген кызыгуу пайда болду.

З.К.Курманов Абдыкерим Сыдыковдун өмүр баянына арналган тарыхый чыгармасында Кыргыз мамлекеттүүлүгүн түптөөгө, маданиятына салымдарын кошкон бир топ инсандарга кыскача токтолуп кеткен. Ишеналы Арабаев жөнүндө жазган маалыматтан үзүндү (103-бет):

“...И.Арабаев написал 19 книг, изданных в Ташкенте, Москве, Уфе, Троицке и Фрунзе. Из них 10 были изданы в Москве. Большую роль в ликвидации неграмотности сыграл его букварь для взрослых, учебные пособия по кыргызскому языку, арифметике, природоведению, его перевод на кыргызский язык начального курса географии.”

Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик архивинде 647-чи фондунун 1-чи описинин №65 делосунда А.Сыдыков жана И.Арабаевге тиешелүү документтер сакталган.

1925-жылдын 15-сентябрында Кара-Кыргыз Автономиялык облусунун сабатсыздыкты жоюу боюнча өзгөчө комитети менен И.Арабаевдин ортосунда кыргыз тилиндеги «Чоң кишилер үчүн алиппе» окуу китебин жазуу боюнча келишимге кол коюлат. Китеп кыска мөөнөттө 1925-жылдын 20-ноябрына карата жазылып бүткөн, эмгеги үчүн 300 рубль берилген. Ошол эле жылдын 25-ноябрында «Түркпечать» акционердик коомунун Пишпектеги бөлүмү менен областтык «Политпросветтин» башчысынын ортосунда 1926-жылдын 20-январына чейин 10000 (он миң) даана Арабаевдин кыргызча алиппесин басып чыгарууга келишим түзүлгөн (Ф.647., Оп.1., Д65., Л.23,27).

Ошол эле айтылган архивдеги №65 делодо “Манас” эпосун улуу манасчы Сагынбай Орозбаковдон жазып алууга тиешелүү 1924-1925-жылдардагы орус тилиндеги келишимдер тиркелген.

З.К.Курмановдун “Абдыкерим Сыдыков. Личность и история” (Издательство Шам, Бишкек 2002) китебиндеги 90-91 бетиндеги маалымат:

“... Не успели высохнуть чернила на прежнем оправдательном решении, как 16 сентября 1924г. его в третий раз исключают из партии под прежней формулировкой – “социально – чуждый элемент”. Однако спустя три месяца 11 декабря 1924 г. ЦК КПТ вновь восстанавливает его в партии. ... Затем он был назначен на должность постпреда ККАО в Средней Азии. ... Однако уже в апреле 1925 г. его возвращают в качестве заведующего отделом местного хозяйства Кироблисполкома.”

Ушул жазылган маалыматтардын негизинде Абдыкерим Сыдыков 1924-жылдын декабрынан 1925-жылдын апрелинин башына чейин (төрт ай) Кара-Кыргыз Автономиялык облусунун (ККАО) Орто-Азиядагы өкүлү болгонун билебиз.

1-чи документ. 1924-жылдын 13-декабрында Ташкент шаарында кол коюлган келишим.

Кара-Кыргыз Автономиялык областынын Илимий комиссиясынын атынан И.Арабаев жана Абдурахманов Ибрагим (Ыбырайым) деген жарандын ортосунда оозеки айтылган “Манас” эпосун (былина “Монас”) кагаз бетине түшүрүү боюнча келишимге кол коюлган. Кайсы манасчыдан жазылаары, анын аты жөнү көрсөтүлгөн эмес. Жазып алуу мөөнөтү 1925-жылдын 15-августунда бүтөөрүн, эмгек акысы 260 рубль болот деген келишимге келишкен (№6 Тиркеме).

2-чи документ. 1925-жылдын 4-мартында Ташкент шаарындагы №1 Макулдашуу.

Кара-Кыргыз Автономия областынын Академиялык борборунун (АКЦЕНТР) башчысы И.Арабаев жана Кара-Кыргыз Автономия областынын өкүлү А.Сыдыков катышкан биргелешкен жыйында улуу манасчы Сагынбай Орозбаковдон “Манас” эпосун (былина “Монас”, поэма “Монас”) жаздырып алуу боюнча айрым шарттар каралат (№7 Тиркеме).

➤ Манас эпосу боюнча Орозбаков өткөзгөн 1500 беттен турган ТӨРТ дептер үчүн ушул макулдашууга кол коюлгандан кийин, Академиялык борбор ага үч жүз рубль төлөйт.

➤ Сатылып алынган төрт дептер “Манас” эпосу Академиялык борбордун менчигине өтөт.

- Кийин жазылып алынган жаңы бөлүмдөрү үчүн кошумча акы төлөнөт.
- Макулдашууга кол койгондон кийин, эпостун көчүрмөлөрүн башка тарапка сатууга тыйуу салынат – мекемелерге жана жеке адамдарга.

3-чү документ. 1925-жылдын 7-мартындагы Ташкент шаарында кол коюлган келишим.

Абдыкерим Сыдыков катышкан 1925-жылдын 4-мартындагы макулдашуунун шарттарынын негизинде Академиялык борбор (АКЦЕНТР) менен улуу манасчы Сагынбай Орозбаковдун ортосунда 1925-жылдын 7-мартында, “Манас” эпосун жаздырып алуу боюнча келишим түзүлүп, Академиялык борбордун башчысы И.Арабаев менен жеке жаран катары С.Орозбаков кол коюшкан (№8 Тиркеме).

Бул келишимде “Рукопись должна носить характер продолжения, а не повторения приобретенной АКЦЕНТРОМ у Орозбакова рукописи по соглашению от 4 Марта сего года.” деп келишимдин негизин 4-марттагы А.Сыдыков катышкан макулдашуу түзөөрү белгиленген.

Келишимде эки тарапка төмөнкүдөй милдеттенмелер коюлган:

- Орозбаков 2000дей (эки миң) беттен турган, ар бир бети 40 (кырк) сап болгон “Манас” эпосун Акцентрге өткөргөнгө милдеттендирилет.
- Тапшырманын даяр болуш мөөнөтү 1925-жылдын 15-августуна белгиленген.
- Академиялык борбор С.Орозбаковго эмгек акысы үчүн 320 рубль келишимге кол коюлгандан кийин төлөп берүүгө милдеттенет.
- Аткарылган ишин Академиялык борбор кабыл алгандан кийин, атайын комиссия Орозбаковдун эмгегине баа берип, кошумча сыйлык төлөй турганы каралган.

Жогоруда айтылган келишим жана макулдашуулардын (13.12.1924ж., 04.03.1925ж., 07.03.1925ж.) нускалары Академиялык борбордун (АКЦЕНТР) делолорунда сакталаары айтылган. Ошол айтылгандардын негизинде Академиялык борборго тиешелүү архивдеги документтерди кошумча карап чыгуу туура болсо керек.

«Манас» эпосун жазып алууга тиешелүү дагы бир документке токтоло кетелик. Документ жарым баракка кол менен жазылган. Кара-Кыргыз Автономиялык областынын элге билим берүү бөлүмүнүн Ишенаалы Арабаевдин атына берилген күбөлүктүн мазмунун түп нускасындагыдай орус тилинде беребиз (Ф.647, Оп.1, Д59, Л.10.), (№9 Тиркеме):

Удостоверение - Дано сие гр-ну Уразбакову Сагымбаю в том что ему областным отделом народного просвещения КАО поручено до 1 июня сего года закончить поэму “Манаса”, поэтому просьба ко всем партийным, советским и общественным организациям и лицам не отправлять тов.Уразбакова от порученной ему работы, которая требует затраты энергии, времени и усиленного труда.

Зав. Обл. ОНО КАО

Бул жерде эң маанилүү нерсе, улуу манасчы С.Орозбаковго бийлик тараптан толук шарттарды түзүп берүү аракети көрүнүп турат.

Абдыкерим Сыдыков Ишеналы Арабаев менен биргеликте, кыска мөөнөттөгү Кара-Кыргыз Автономиялык областынын Орто-Азиядагы өкүлү болуп иштеп турган убакытта, кыргыз элинин тарыхында баа жеткис орду болгон «Манас» эпосун түбөлүккө кагаз бетине калтырууга өз салымын кошконго үлгүргөн.

Кандай кырдаал болсо дагы Абдыкерим Сыдыков жанын үрөп, Кыргыз мамлекетинин келечеги үчүн иштегенин жогорудагы эскерилген окуялар тастыктап турат.

Колдонулган адабияттардын жана документтердин тизмеси:

1. Курманов З., Садыков Э. “Абдыкерим Сыдыков. Личность и история” - Издательство Шам, Бишкек, 2002.
2. В.Д. Самсонов., А.Каниметов., АН КССР., Институт истории. “Культурное строительство в Киргизии 1918-1929 гг. Сборник документов и материалов. Т. I.” - “Киргосиздат”, Фрунзе, 1957.
3. ККП БК астындагы партиянын тарых институту. “Уездно-городские партийные организации Киргизии (1918-1924 гг.). Сборник документов и материалов.” - “Кыргызстан”, Фрунзе, 1968.
4. Кыргыз Республикасынын борбордук мамлекеттик архиви. Фонд 653. Пишпекский уездный Отдел народного образования (1918-1924 гг.).

- Опись 1, Дело №54 “Постановление граждан селений Канаевской волости, Пишпекского уезда об отобрании домов у баев под школы для детей, об образовании школьных комитетов”. 26.01.1919-10.03.1919., на 9 листах., Л.Л. 1, 2, 3, 4, 4обр, 5, 6, 6обр, 6а, 6а-обр.

- Опись 2, Дело №33 “О службе учителя Канаевского мактаба Бримкул Байдулина”. 18.02.1919-19.07.1919., на 5 листах., Л.Л. 1, 1обр, 2, 3, 5, 6.

Фонд 647. Областной отдел народного образования КАО (1924-1927 гг.).

- Опись 1, Дело №59 “Материалы по личному составу отдела народного просвещения КАО”. 01.10.1925-30.09.1926., на 456 листах., Л.10.

- Опись 1, Дело №65 “Протокол и резолюция заседания II областного съезда работников просвещения КАО о составлении букварей.” 01.10.1925-02.08.1926., на 76 листах., Л.Л. 1, 1обр, 3, 4, 23, 27.

Рецензент: т.и.д., профессор Джошбекова А.Р.

УДК: 947.1.(575.2)

DOI 10.33514/1694-7851-2020-4-39-45

Кубатова А.Э.

КР УИАнын Б.Жамгерчинов атындагы Тарых,
археология жана этнология институтунун илимий кызматкери

Кубатова А.Е.

КР НАН, научный сотрудник,
Института археологии и новой этнологии имени Б. Жамгерчинова

Kubatova A.E.

KR NAS, researcher Institute of Archeology and New Ethnology
named after B. Zhamgerchinov

**АБДЫКЕРИМ СЫДЫКОВ ЖАНА УЛУТТУК ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯНЫН
КАЛЫПТАНУУСУНУН АЙРЫМ МАСЕЛЕЛЕРИ**

**АБДЫКЕРИМ СЫДЫКОВ И НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ**